

BIBLIOTHECA LATINA · TEXTUS LATINUS

Aulularia

Titus Maccius Plautus

Texto latino: *Plauti Comoediae, vol. 1*, ed. Friedrich Leo (Berlin: Weidmann, 1895)

<https://oaleffemanuel.github.io/bibliotheca-latina/leituras/plautus-aulularia.html>

Fonte e licença

Texto latino: Plauti Comoediae, vol. 1, ed. Friedrich Leo (Berlim: Weidmann, 1895).
Transcrição digital: Perseus Digital Library, Tufts University (PerseusDL/canonical-latinLit), CC BY-SA 4.0. Adaptação de formato (texto, PDF, EPUB) pela Bibliotheca Latina, distribuída sob a mesma licença CC BY-SA 4.0.

Licença: **CC BY-SA 4.0** (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pt-br>). Você pode copiar, redistribuir e adaptar este arquivo, dando o crédito acima e mantendo a mesma licença.

Transcrição: <https://github.com/PerseusDL/canonical-latinLit/blob/128a05a-fa9cc7179ab18f8d05f78a9f1dd50e415/data/phio119/phio03/phio119.phio03.perseus-lat2.xml>

Alterações em relação à fonte

- Notas do editor e variantes do aparato crítico omitidas (material editorial, não texto latino).
- Acréscimos do editor entre < >, supressões propostas pelo editor entre [], lacunas como * * *, como na edição impressa.
- Correções de digitalização marcadas pela Perseus (<choice>/<corr>) aplicadas; abreviaturas mantidas como impressas.
- Grafia, maiúsculas, u/v, pontuação e ordem do texto mantidas como na edição; nenhuma modernização.
- Espaços e quebras de linha do arquivo XML normalizados; numeração de livros, capítulos, seções e versos preservada.

Omitido: notas e aparato crítico do editor; introduções, comentários e traduções da edição impressa.

Gerado em 2026-10-18 pela Bibliotheca Latina. O texto latino não foi modernizado nem resumido.

Actus prologue

PROLOGVS

LAR FAMILIARIS

- ¹ Ne quis miretur qui sim, paucis eloquar.
ego Lar sum familiaris ex hac familia
unde exeuntem me aspexistis. hanc domum
iam multos annos est cum possideo et colo
- ⁵ patri avoque iam huius qui nunc hic habet.
sed mí avos huius obsecrans concredidit
thensaurum aúri clam omnis: in medio foco
defodit, venerans mé ut id servarem sibi.
is quoniam moritur (ita avido ingenio fuit),
- ¹⁰ numquam indicare id filio voluit suo,
inopemque optavit potius eum relinquere,
quam eum thensaurum commonstraret filio;
agri reliquit ei non magnum modum,
quo cum labore magno et misere viveret.
- ¹⁵ ubi is óbiit mortem qui mihi id aurum credidit,
coepi observare, ecqui maiorem filius
mihi honorem haberet quam eius habuisset pater.
atque ille vero minus minusque impendio
curare mínusque me impertire honoribus.
- ²⁰ item a me contra factum est, nam item obiit diem.
is ex se hunc reliquit qui hic nunc habitat filium
pariter moratum ut pater avosque huius fuit.
huic filia una est. ea mihi cottidie
aut ture aut vino aut aliqui semper supplicat,
- ²⁵ dat mihi coronas. eius honoris gratia
feci, thensaurum ut hic reperiret Euclio,

quo illam facilius nuptum, si vellet, daret.
nam eam compressit de summo adolescens loco.
is scit adolescens quae sit quam compresserit,
³⁰ illa illum nescit, neque compressam autem pater.
eam ego hódie faciam ut hic senex de proxumo
sibi uxórem poscat. id ea faciam gratia,
quo ille eam facilius ducat qui compresserat.
et hic qui poscet eam sibi uxorem senex,
³⁵ is adolescentis illius est avonculus,
qui illam stupravit noctu, Cereris vigiliis.
sed hic senex iam clamat intus ut solet.
anum foras extrudit, ne sit conscia.
credo aurum inspicere volt, ne subreptum siet.

Actus I

Scaena 1

EVCLIO

⁴⁰ Exi, inquam. age exi. exeúndum herclé tibi hinc est foras,
circumspectatrix cum oculis emissiciis.

STAPHYLA

Nam cur me miseram verberas?

EVCLIO

Vt misera sis
atque ut te dignam mala malam aetatem exigas.

STAPHYLA

Nam qua me nunc causa extrusisti ex aedibus?

EVCLIO

⁴⁵ Tibi egó rationem reddam, stimulorum seges?
illuc regredere ab ostio. illuc sis vide,
ut incédit. at scin quo modo tibi res se habet?
si hercle hodie fustem cepero aut stimulum in manum,
testudineum istum tibi ego grandibo gradum.

STAPHYLA

⁵⁰ Vtinam me divi adaxint ad suspendium
potius quidem quam hoc pacto apud te serviam.

EVCLIO

At ut scelestas sola secum murmurat.
oculos hercle ego istos, improba, ecfodiam tibi,

ne me observare possis quid rerum geram.

⁵⁵ abscede etiam nunc—etiam nunc—etiam—ohe,
istic astato. si hercle tu ex istoc loco
digitum transvorsum aut unguem latum excesseris
aut si respexis, donicum ego te iussero,
continuo hercle ego te dedam discipulam cruci.

⁶⁰ scelestiorem me hac anu certo scio
vidisse numquam, nimisque ego hanc metuo male,
ne mi ex insidiis verba imprudenti duit
neu persentiscat aurum ubi est absconditum,
quae in occipitio quoque habet oculos pessima.

⁶⁵ nunc ibo ut visam sitne ita aurum ut condidi,
quod me sollicitat plurimis miserum modis.—

STAPHYLA

Noenum mecastor quid ego ero dicam meo
malae rei evenisse quamve insaniam,
queo comminisci; ita me miseram ad hunc modum

⁷⁰ decies die uno saepe extrudit aedibus.
nescio pol quae illunc hominem intemperiae tenent:
pervigilat noctes totas, tum autem interdus
quasi claudus sutor domi sedet totos dies.
neque iam quo pacto celem erilis filiae

⁷⁵ probrum, propinqua partitudo cui appetit,
queo comminisci; neque quicquam meliust mihi,
ut opinor, quam ex me ut unam faciam litteram
longam, 〈meum〉 laqueo collum quando obstrinxero.

Scaena 2

EVCLIO

⁷⁹ Nunc defaecato demum animo egredior domo,
⁸⁰ postquam perspexi salva esse intus omnia.
redi nūnciam intro atque intus serva.

STAPHYLA

Quippini?
ego intus servem? an ne quis aedes auferat?
nam hic apud nos nihil est aliud quaesti furibus,
ita inaniis sunt oppletae atque araneis.

EVCLIO

⁸⁵ Mirum quin tua me causa faciat Iuppiter
Philippum regem aut Dareum, trivenefica.
araneas mihi ego illas servari volo.
pauper sum; fateor, patior; quod di dant fero.
abi intro, occlude ianuam. iam ego hic ero.
⁹⁰ cave quémquam alienum in aedis intro miseris.
quod quispiam ignem quaerat, extinguere volo,
ne causae quid sit quod te quisquam quaeritet.
nam si ignis vivet, tu extinguere extempulo.
tum aquam aufugisse dicito, si quis petet.
⁹⁵ cultrum, securim, pistillum, mortarium,
quae utenda vasa semper vicini rogant,
fures venisse atque abstulisse dicito.
profecto in aedis meas me absente neminem
volo intro mitti. atque etiam hoc praedico tibi,
¹⁰⁰ si Bona Fortuna veniat, ne intro miseris.

STAPHYLA

Pol ea ipsa credo ne intro mittatur cavet,
nam ad aedis nostras numquam adit, quamquam prope est.

EVCLIO

Tace atque abi intro.

STAPHYLA

Taceo atque abeo.—

EVCLIO

Occlude sis
fores ambobus pessulis. iam ego hic ero.
¹⁰⁵ discrucior animi, quia ab domo abundum est mihi.
nimis hercle invitus abeo. sed quid agam scio.
nam noster nostrae qui est magister curiae
dividere argenti dixit nummos in viros;
id si relinquo ac non peto, omnes ilico
¹¹⁰ me suspicentur, credo, habere aurum domi.
nam non est veri simile, hominem pauperem
pauillum parvi facere quin nummum petat.
nam nunc cum celo sedulo omnis, ne sciant,
omnes videntur scire et me benignius
¹¹⁵ omnes salutant quam salutabant prius;
adeunt, consistunt, copulantur dexteras,
rogitant me ut valeam, quid agam, quid rerum geram.
nunc quo profectus sum ibo; postidea domum
me rursum quantum potero tantum recipiam.

Actus II

Scaena 1

EVNOMIA

¹²⁰ Velím te arbitrári med haéc verba, fráter,
meai fidei tuaique rei
causa facere, ut aequom est germanam sororem.
quamquam haud falsa sum nos odiosas haberi;
nam multum loquaces merito omnes habemur,
¹²⁵ nec mutam profecto repertam ullam esse
〈aut〉 hodie dicunt mulierem 〈aut〉 ullo in saeclo.
verum hoc, frater, unum tamen cogitato,
tibi proximam me mihique esse item te;
ita aequom est quod in rem esse utrique arbitremur
¹³⁰ et mihi te et tibi 〈me〉 consulere et monere;
neque óccultum id habéri neque pér metúm mussári,
quin participem pariter ego te et tu me ut facias.
eo núnc ego secreto ted huc foras seduxi,
ut tuam rém ego tecum hic loquerer familiarem.

MEGADORVS

¹³⁵ Da mi, optuma femina, manum.

EVNOMIA

Vbi ea est? quis ea est nam optuma?

MEGADORVS

Tu.

EVNOMIA

Túne ais?

MEGADORVS

Si négas, nego.

EVNOMIA

Decet te équidem vera próloqui;
nam optúma nullá potest eligi:

¹⁴⁰ alia ália peior, fráter, est.

MEGADORVS

Idem ego árbitror,
néc tibi advorsari certum est de istac ré umquam, soror.

EVNOMIA

Dá mihí óperam amabó.

MEGADORVS

Tuast, útere atque
ímpera, si quíd vis.

EVNOMIA

Íd quod in rém tuam óptimum esse árbitror,

¹⁴⁵ téd id monitum advénto.

MEGADORVS

Soror, móre tuo facis.

EVNOMIA

Fáctum volo.

MEGADORVS

Quid ést id, sorór?

EVNOMIA

Quod tibi sempiternum
salutare sit: liberis procreandis
(ita di faxint) volo te uxorem
¹⁵⁰ domum ducere.

MEGADORVS

Ei occidi.

EVNOMIA

Quid ita?

MEGADORVS

Quia mihi misero cerebrum excutiant
tua dicta, soror: lapides loqueris.

EVNOMIA

Heia, hoc face quod te iubet soror.

MEGADORVS

Si lubeat, faciam.

EVNOMIA

In rem hoc tuam est.

MEGADORVS

Vt quidem emoriar prius quam ducam.
¹⁵⁵ sed his legibus si quam dare vis ducam:
quae cras veniat, perendie foras feratur;
his legibus dare vis? cedo: nuptias adorna.

EVNOMIA

Cum maxima possum tibi, frater, dare dote;

sed ést grandiór natu: média est múlteris aetas.

¹⁶⁰ eam sí iubes, fratér, tibi me póscere, poscam.

MEGADORVS

Núm non vis me intérrigare te?

EVNOMIA

Ímmo, si quid vís, roga.

MEGADORVS

Post mediam aetatem qui media ducit uxorem domum,

si eam senex anum praegnatem fortuito fecerit,

quid dubitas, quin sit paratum nomen puero Postumus?

¹⁶⁵ nunc ego istúm, soror, laborem demam et deminuam tibi.

ego virtute deum et maiorum nostrum dives sum satis.

istas magnas factiones, animos, dotes dapsiles,

clámores, impéria, eburata véhicla, pallas, púrpuram,

nil moror quae in servitutem sumptibus redigunt viros.

EVNOMIA

¹⁷⁰ Dic mihi, quaeso, quis ea est, quam vis ducere uxorem?

MEGADORVS

Eloquar.

nostin hunc senem Euclionem ex proximo pauperulum?

EVNOMIA

Novi, hominem haud malum mecastor.

MEGADORVS

Eius cupio filiam

virginem mihi desponderi. verba ne facias, soror.

scio quid dictura es: hanc esse pauperem. haec pauper placet.

EVNOMIA

¹⁷⁵ Di bene vortant.

MEGADORVS

Idem ego spero.

EVNOMIA

Quid me? num quid vis?

MEGADORVS

Vale.

EVNOMIA

Et tu, frater.—

MEGADORVS

Ego conveniam Eúclionem, si domi est.
sed eccum <video>. nescio unde sese homo recipit domum.

Scaena 2

EVCLIO

¹⁷⁸ Praesagibat mi animus frustra me ire, quom exhibam domo;
itaque abibam invitus; nam neque quisquam curialium
¹⁸⁰ venit neque magister quem dividere argentum oportuit.
nunc domum properare propero, nam egomet sum hic, animus
domi est.

MEGADORVS

Salvos atque fortunatus, Euclio, semper sies.

EVCLIO

Di te ament, Megadore.

MEGADORVS

Quid tu? recten atque ut vis vales?

EVCLIO

Non temerarium est, ubi dives blande appellat pauperem.

¹⁸⁵ iam illic homo aurum scit me habere, eo me salutat blandius.

MEGADORVS

Ain tu te valere?

EVCLIO

Pol ego haud perbene a pecunia.

MEGADORVS

Pol si est animus aequos tibi, sat hábes qui bene vitam colas.

EVCLIO

Anus hercle huic indicium fecit de auro, perspicue palam est,
cui ego iam linguam praecidam atque oculos effodiam domi.

MEGADORVS

¹⁹⁰ Quid tu solus tecum loquere?

EVCLIO

Meam pauperiem conqueror.
virginem habeo grandem, dote cassam atque inlocabilem,
neque eam queo locare cuiquam.

MEGADORVS

Tace, bonum habe animum, Euclio.

dabitur, adiuvabere a me. dic, si quid opust, impera.

EVCLIO

Nunc petit, cum pollicetur; inhiat aurum ut devoret.

¹⁹⁵ altera manu fert lapidem, panem ostentat altera.
nemini credo qui large blandust dives pauperi:
ubi manum inicit benigne, ibi onerat aliqua zamia.
ego istos novi polypos, qui ubi quidquid tetigerunt tenent.

MEGADORVS

Da mi operam parumper. paucis, Euclio, est quod te volo

²⁰⁰ de communi re appellare mea et tua.

EVCLIO

Ei misero mihi,
aurum mi intus harpagatum est. nunc hic eam rem volt, scio,
mecum adire ad pactionem. verum intervisam domum.

MEGADORVS

Quo abis?

EVCLIO

Iam ad te revortar: nunc est quod visam domum.—

MEGADORVS

Credo edepol, ubi mentionem ego fecero de filia,

²⁰⁵ mi ut despondeat, sese a me derideri rebitur;
neque illo quisquam est alter hodie ex paupertate parcior.

EVCLIO

Di me servant, salva res est. salvom est si quid non perit.
nimis malé timui. prius quam íntro redii, exanimatus fui.
redeo ad te, Megadore, si quid me vis.

MEGADORVS

Habeo gratiam.

²¹⁰ quaeso, quod te percontabor, ne id te pigeat proloqui.

EVCLIO

Dum quidem né quid perconteris quod non lubeat proloqui.

MEGADORVS

Dic mihi, quali me arbitrare genere prognatum?

EVCLIO

Bono.

MEGADORVS

Quid fide?

EVCLIO

Bona.

MEGADORVS

Quid factis?

EVCLIO

Neque malis neque improbis.

MEGADORVS

Aetatem meam scís?

EVCLIO

Scio esse grandem, item ut pecuniam.

MEGADORVS

²¹⁵ Certe edepol equidem te civem sine mala omni malitia

semper sum arbitratus et nunc arbitror.

EVCLIO

Aurum huic olet.
quid nunc me vis?

MEGADORVS

Quoniam tu me et ego te qualis sis scio,
quae res recte vortat mihique tibiue tuaeque filiae,
filiam tuám mi uxorem posco. promitte hoc fore.

EVCLIO

²²⁰ Heia, Megadore, haud decorum facinus tuis factis facis,
ut inopem atque innoxium abs te atque abs tuis me inrideas.
nam de te neque re neque verbis merui ut faceres quod facis.

MEGADORVS

Neque edepol ego te derisum venio neque derideo,
neque dignum arbitror.

EVCLIO

Cur igitur poscis meam gnatam tibi?

MEGADORVS

²²⁵ Vt propter me tibi sit melius mihique propter te et tuos.

EVCLIO

Venit hoc mihi, Megadóre, in mentem, ted esse hominem
divitem,
factiosum, me autem esse hominem pauperum pauperrimum;
nunc si filiam locassim meam tibi, in mentem venit
te bovem esse et me esse asellum: ubi tecum coniunctus siem,
²³⁰ ubi onus nequeam ferre pariter, iaceam ego asinus in luto,

tu me bos magis haud respicias, gnatus quasi numquam siem.
et te utar iniquiore ét meus me ordo inrideat,
neutrubi habeam stabile stabulum, si quid divorti fuat:
asini me mordicibus scindant, boves incursent cornibus.

²³⁵ hoc magnum est periculum, ab asinis ad boves transcendere.

MEGADORVS

Quam ad probos propinquitatem proxime te adiunxeris,
tam optimum est. tu condicionem hanc accipe, ausculta mihi,
atque eam desponde mi.

EVCLIO

At nihil est dotis quod dem.

MEGADORVS

Ne duas.
dum modó morata recte veniat, dotata est satis.

EVCLIO

²⁴⁰ Eo dico, ne me thensauros repperisse censeas.

MEGADORVS

Novi, ne doceas. desponde.

EVCLIO

Fiat. sed pro Iuppiter,
num égo disperii?

MEGADORVS

Quíd tibi est?

EVCLIO

Quid crepuit quasi ferrum modo?—

MEGADORVS

Hic apud me hortúm confodere iussi. sed ubi hic est homo?
abiit neque me certiozem fecit. fastidit mei,
quia videt me suam amicitiam velle: more hominum facit;
nam si opulentus it petítum pauperioris gratiam,
pauper metuit congregári, per metum male rem gerit.
idem, quando occasio illaec periit, post sero cupit.

EVCLIO

²⁵⁰ Si hercle ego te non elinguandam dedero usque ab radicibus,
impero auctorque <ego> sum, ut tu me cuius castrandum loces.

MEGADORVS

Video hercle ego te me arbitrari, Eúclio, hominem idoneum,
quem senecta aetate ludos facias, haud merito meo.

EVCLIO

Neque edepol, Megadore, facio, neque, si cupiam, copia est.

MEGADORVS

²⁵⁵ Quid nunc? etiam mihi despondes filiam?

EVCLIO

Illis legibus,
cum illa dote quam tibi dixi.

MEGADORVS

Sponden ergo?

EVCLIO

Spondeo.

MEGADORVS

Di bene vertant.

EVCLIO

Ita di faxint. illud facito ut memineris,
convenisse ut ne quid dotis mea ad te afferret filia.

MEGADORVS

Memini.

EVCLIO

At scio quo vos soleatis pacto perplexarier:
²⁶⁰ pactum non pactum est, non pactum pactum est, quod vobis
lubet.

MEGADORVS

Nulla controversia mihi tecum erit. sed nuptias
num quae causa est quin faciamus hodie?

EVCLIO

Immo edepol optuma.

MEGADORVS

Ibo igitur, parabo. numquid me vis?

EVCLIO

Istuc. ei et vale.

MEGADORVS

Heus, Pythodice, sequere propere me ad macellum strenue.—

EVCLIO

²⁶⁵ Illic hinc abiit. di immortales, obsecro, aurum quid valet.

[credo ego illúm iam inaudivisse mi esse thensaurum domi.]
id inhiat, ea affinitatem hanc obstinavit gratia.

Scaena 3

EVCLIO

²⁶⁸ ubi tu es, quae deblateravisti iam vicinis omnibus,
meae me filiae daturum dotem? heus, Staphyla, te voco.
²⁷⁰ ecquid audis? vascula intus pure propera atque elue:
filiam despondi ego: hodie huic nuptum Megadoro dabo.

STAPHYLA

Di bene vortant. verum ecastor non potest, subitum est nimis.

EVCLIO

Tace atque abi. curata fac sint cum a foro redeam domum;
atque aedis occlude; iám ego hic adero.—

STAPHYLA

Quid ego nunc agam?
²⁷⁵ nunc nobis prope adest exitium, mi atque erili filiae,
nunc probrum atque partitudo prope adest ut fiat palam;
quod celatum atque occultatum est usque adhuc, nunc non
potest.
ibo intro, ut erus quae imperavit facta, cum veniat, sient.
nam ecastor malum maerore metuo ne mixtum bibam.—

Scaena 4

PYTHODICVS

²⁸⁰ Postquam óbsonavit erus et conduxit coquos
tibicinasque hasce apud forum, edixit mihi

ut dispertirem obsonium hic bifariam.

ANTHRAX

Me quidem hercle, dicam <tibi> palam, non divides;
si quo tu totum me ire vis, operam dabo.

CONGRIO

²⁸⁵ Bellum et pudicum vero prostibulum popli.
post si quis vellet, te haud non velles dividi.

PYTHODICVS

Atque ego istuc, Anthrax, alio vorseum dixeram,
non istuc quo tu insimulas. sed erus nuptias
meus hodie faciet.

ANTHRAX

Cuius ducit filiam?

PYTHODICVS

²⁹⁰ Vicini huius Euclionis <senis> e proximo.
ei adeo obsoni hinc iussit dimidium dari,
cocus alterum itidemque alteram tibicinam.

ANTHRAX

Nempe huc dimidium dicis, dimidium domum?

PYTHODICVS

Nempe sicut dicis.

ANTHRAX

Quid? hic non poterat de suo
²⁹⁵ senex obsonari filiai nuptiis?

PYTHODICVS

Vah.

ANTHRAX

Quid negotist?

PYTHODICVS

Quid negoti sit rogas?

pumex non aequae est aridus atque hic est senex.

ANTHRAX

Ain tandem?

PYTHODICVS

Ita esse ut dixi. tute existuma: * * *

suam rem periisse seque eradicarier.

³⁰⁰ quin divom atque hominum clamat continuo fidem,

de suo tigillo fumus si qua exit foras.

quin cum it dormitum, follem obstringit ob gulam.

ANTHRAX

Cur?

PYTHODICVS

Ne quid animae forte amittat dormiens.

ANTHRAX

Etiamne obturat inferiorem gutturem,

³⁰⁵ ne quid animai forte amittat dormiens?

PYTHODICVS

Haec mihi te ut tibi med aequom est, credo, credere.

ANTHRAX

Immo equidem credo.

PYTHODICVS

At scin etiam quo modo?
aquam hercle plorat, cum lavat, profundere.

ANTHRAX

Censen talentum magnum exorari pote
³¹⁰ ab istóc sene ut det, qui fiamus liberi?

PYTHODICVS

Famem hercle utendam si roges, numquam dabit.
quin ipsi pridem tonsor unguis dempserat:
collegit, omnia abstulit praesegmina.

ANTHRAX

Edepol mortalem parce parcum praedicas.

PYTHODICVS

³¹⁵ Censen vero esse parcum et misere vivere?
pulmentum pridem éi eripuit miluos:
homo ad praetorem plorabundus devenit;
infit ibi postulare plorans, eiulans,
ut sibi liceret miluom vadarier.
³²⁰ sescenta sunt quae memorem, si sit otium.
sed uter vestrorum est celerior? memora mihi.

ANTHRAX

Ego, et multo melior.

PYTHODICVS

Cocum ego, non furem rogo.

ANTHRAX

Cocum ergo dico.

PYTHODICVS

Quid tu ais?

CONGRIO

Sic sum ut vides.

ANTHRAX

Cocus ille nundinalest, in nonum diem
³²⁵ solet ire coctum.

CONGRIO

Tun, trium litterarum homo,
me vituperas? fur.

ANTHRAX

Etiam fur, trifurcifer.

Scaena 5

PYTHODICVS

³²⁷ Tace nunciam tu, atque agnum hinc uter est pinguior
〈cape atque abi intro ad nos.〉

ANTHRAX

Licet.—

PYTHODICVS

Tu, Congrio,

⟨quem illic reliquit agnum,⟩ eum sume atque abi

* * * intro illuc, et vos illum sequimini.

³³⁰ vos ceteri ite huc ad nos.

CONGRIO

Hercle iniuria

dispertivisti: pinguiorem agnum isti habent.

PYTHODICVS

At nunc tibi dabitur pinguior tibicina.

i sane cum illo, Phrugia. tu autem, Eleusium,

huc intro abi ad nos.

CONGRIO

O Pythodice subdole,

³³⁵ hucine detrusti me ad senem parcissimum?

ubi si quid poscam, usque ad ravim poscam prius

quam quicquam detur.

PYTHODICVS

Stultus et sine gratia es.

† tibi recte facere, quando quod facias perit.

CONGRIO

Qui vero?

PYTHODICVS

Rogitas? iam principio in aedibus

³⁴⁰ turba istic nulla tibi erit: siquid uti voles,

domo abs te adfero, ne operam perdas poscere.

hic autem apud nos magna turba ac familia est,
supellex, aurum, vestis, vasa argentea:
ibi si perierit quippiam (quod te scio
³⁴⁵ facile abstinere posse, si nihil obviam est),
dicant: coqui abstulerunt, comprehendite,
vincite, verberate, in puteum condite.
horum tibi istic nihil eveniet: quippe qui
ubi quid subripias nihil est. sequere hac me.

CONGRIO

Sequor.

Scaena 6

PYTHODICVS

³⁵⁰ Heus, Staphyla, prodi atque ostium aperi.

STAPHYLA

Qui vocat?

PYTHODICVS

Pythodicus.

STAPHYLA

Quid vis?

PYTHODICVS

Hos ut accipias coquos
tibicinamque obsoniumque in nuptias.
Megadorus iussit Euclioni haec mittere.

STAPHYLA

Cererin, Pythodice, has sunt facturi nuptias?

PYTHODICVS

³⁵⁵ Qui?

STAPHYLA

Quia temeti nihil allatum intellego.

PYTHODICVS

At iam afferetur, si a foro ipse redierit.

STAPHYLA

Ligna hic apud nos nulla sunt.

CONGRIO

Sunt asses?

STAPHYLA

Sunt pol.

CONGRIO

Sunt igitur ligna, ne quaeras foris.

STAPHYLA

Quid, impurate? quamquam Volcano studes,
³⁶⁰ cenaene causa aut tuae mercedis gratia
nos nostras aedis postulas comburere?

CONGRIO

Haud postulo.

PYTHODICVS

Duc istos intro.

STAPHYLA

Sequimini.—

Scaena 7

PYTHODICVS

³⁶³ Curate. ego intervisam quid faciant coqui;
quos pol ut ego hodie servem, cura maxuma est.
³⁶⁵ nisi unum hoc faciam, ut in puteo cenam coquant:
inde cóctam sursum subducemus corbulis.
si áutem deorsum comedent, si quid coxerint,
superi incenati sunt et cenati inferi.
sed verba hic facio, quasi negoti nil siet,
³⁷⁰ rapacidarum ubi tantum sit in aedibus.

Scaena 8

EVCLIO

³⁷¹ Volui animum tandem confirmare hodie meum,
ut bene me haberem filiai nuptiis.
venio ad macellum, rogito pisces: indicant
caros; agninam caram, caram bubulam,
³⁷⁵ vitulinam, cetum, porcina: cara omnia.
atque eo fuerunt cariora, aes non erat.
abeo íratus illinc, quoniam nihil est qui emam.
ita illís impuris omnibus adii manum.
deinde egomet mecum cogitare intervias
³⁸⁰ occepi: festo die si quid prodegeris,
profesto egere liceat, nisi peperceris.
postquam hanc rationem ventri cordique edidi,
accessit animus ad meam sententiam,

quam minimo sumptu filiam ut nuptum darem.
³⁸⁵ nunc tusculum emi hoc et coronas floreas:
haec imponentur in foco nostro Lari,
ut fortunatas faciat gnatae nuptias.
sed quid ego apertas aedis nostras conspicer?
et strepitust intus. numnam ego compilor miser?

CONGRIO

³⁹⁰ Aulam maiorem, si pote, ex vicinia
pete: haec est parva, capere non quit.

EVCLIO

Ei mihi,
perii hercle. aúrum rapitur, aula quaeritur.
[nimirum occidor, nisi ego intro huc propere propero currere.]
Apollo, quaeso, subveni mi atque adiuva,
³⁹⁵ confige ságittis fures thensaurarios,
〈si〉 cui in re tali iam subvenisti antidhac.
sed cesso prius quam prorsus perii currere?

Scaena 9

ANTHRAX

³⁹⁸ Dromo, desquama piscis. tu, Machaerio,
congrum, murenā exdorsua quantum potest.
⁴⁰⁰ ego hinc artoptam ex proximo utendam peto
a Congrione. tu istum gallum, si sapis,
glabriorem reddes mihi quam volsus ludiust.
sed quid hoc clamoris oritur hinc ex proximo?
coqui hercle, credo, faciunt officium suum.
⁴⁰⁵ fugiam intro, ne quid turbae hic itidem fuat.

Actus III

Scaena 1

CONGRIO

⁴⁰⁶ †Óptati vires populares, incolae, accolae, ádvenae omnes,
date viam qua fugere liceat, facite totae plateae pateant.
neque ego umquam nisi hodie ad Bacchas veni in Bacchanal
coquinatum,
ita me miserum et meos discipulos fustibus male contuderunt.
⁴¹⁰ totús doleo atque oppidó perii, ita me íste habuit senex
gýmnasium;
áttat, perii hercle ego miser,
áperit bacchanal, adest,
séquitur. scio quam rem geram: hoc
ipsús magistéer me dócuit.
neque lígna ego usquam gentium praebéri vidi púlchrius,
itaque ómnis exegit foras, me atque hos, onustos fustibus.

Scaena 2

EVCLIO

⁴¹⁵ Redi. quó fugis nunc? téne, tene.

CONGRIO

Quid, stólide, clamas?

EVCLIO

Quia ad trís viros iam ego déferam nomén tuom.

CONGRIO

Quam ob rem?

EVCLIO

Quia cultrum habes.

CONGRIO

Cocum decet.

EVCLIO

Quid comminatu's
mihi?

CONGRIO

Istud male factum arbitror, quia nón latus fódi.

EVCLIO

Homo nullust te scelestior qui vivat hodie,
⁴²⁰ neque quoi égo de industria ámplius male plús libens fáxim.

CONGRIO

Pol etsí taceas, palam id quidem est: res ipsa testist;
ita fustibus sum mollior magis quam úllus cinaédus.
sed quid tibi nos tactiost, mendice homo?

EVCLIO

Quae res?
etiam rogitas? an quia minus quam aéquom erat feci?

CONGRIO

⁴²⁵ Sine, at hércle cum magnó malo tuo, si hóc caput séntit.

EVCLIO

Pol ego haud scio quid post fuat: tuom núnc caput séntit.
sed in aedibus quid tibi meis nam erat negoti
me absente, nisi ego iusseram? volo scíre.

CONGRIO

Tace érgo.
quia venimus coctum ad nuptias.

EVCLIO

Quid tu, malum, cúras,
⁴³⁰ utrum crudum an coctum ego edim, nisi tu mi es tutor?

CONGRIO

Volo scire, sínas an non sinas nos coquere hic cenam?

EVCLIO

Volo scire ego item, meae domi mean sálva futura?

CONGRIO

Vtinam mea mihi modo auferam, quae ádtuli, salva:
me haud paenitet, tua ne expetam.

EVCLIO

Scio, né doce, novi.

CONGRIO

⁴³⁵ Quid est quá prohibes nunc gratia nos coquere hic cenam?
quid fecimus, quid diximus tibi secus quam velles?

EVCLIO

Etiam rogitas, scelestes homo, qui angulós in omnis
mearum aedium et conclavium mihi pervium facitis?
ibi ubí tibi erat negotium, ad focum si adesses,
⁴⁴⁰ non fissile auferres caput: merito id tibi factum est.
adeo ut tu meam sententiam iam noscere possis:
si ad ianuam huc accesseris, nisi iussero, propius,

ego te faciam miserrimus mortalis uti sis.
scis iam meam sententiam.—

CONGRIO

Quo abis? redi rursum.

⁴⁴⁵ ita me bene amet Laverna, <uti> te iam, nisi reddi
mihí vasá iubes, pípulo hic differam ante aédis.
quíd ego nunc agám? ne ego edepol véni huc auspició malo.
nummo sum conductus: plus iam medico mercedest opus.

Scaena 3

EVCLIO

⁴⁴⁹ Hoc quidem hercle, quoquo íbo, mecum erit, mecum feram,
⁴⁵⁰ neque isti id in tantis periclis umquam committam ut siet.
ite sane nunciam omnes, et coqui et tibicinae,
etiam íntro duce, si vis, vel gregem venalium,
coquite, facite, festinate nunciam quantum libet.

CONGRIO

Temperi, postquam implevisti fusti fissorum caput.

EVCLIO

⁴⁵⁵ Intro abite, opera huc conducta est vostra, non oratio.

CONGRIO

Heus, senex, pro vapulando hercle égo abs te mercedem petam.
coctum ego, non vapulatum, dudum conductus fui.

EVCLIO

Lege agito mecum. molestus ne sis. í et cenam coque,
aut abi in malum cruciatum ab aedibus.

CONGRIO

Abi tu modo.—

Scaena 4

EVCLIO

⁴⁶⁰ Illic hinc abiit. di immortales, facinus audax incipit
qui cum opulento pauper homine coepit rem habere aut
negotium.[†]
veluti Megadorus temptat me ómnibus miserum modis,
qui simulavit mei honoris mittere huc causa coquos:
is ea causa misit, hoc qui surriperent misero mihi.
⁴⁶⁵ condigne etiam meus med intus gallus gallinacius,
qui érat anu peculiaris, perdidit paenissimum.
ubi erat haec defossa, ocepit ibi scalpurrere unguis
cirum circa. quid opust verbis? ita mihi pectus peracuit:
capió fustem, obtrunco gallum, furem manifestarium.
⁴⁷⁰ credo edepol ego illi mercedem gallo pollicitos coquos,
si id palam fecisset. exemi ex manu [†] manubrium.
[quid opust verbis? facta est pugna in gallo gallinacio.]
sed Megadorus meus affinis eccum incedit a foro.
iam hunc non ausim praeterire, quin consistam et conloquar.

Scaena 5

MEGADORVS

⁴⁷⁵ Narravi amicis multis consilium meum
de condicione hac. Euclionis filiam
laudant. sapienter factum et consilio bono.
nam meo quidem animo sí idem faciant ceteri
opulentiores, pauperiorum filias

⁴⁸⁰ ut indotatas ducant uxores domum,
et multo fiat civitas concordior,
et invídia nos minore utamur quam utimur,
et illaé malam rem metuant quam metuont magis,
et nos minore sumptu simus quam sumus.
⁴⁸⁵ in maximam illuc populi partem est optimum;
in pauciores avidos altercatio est,
quorum animis avidis atque insatietatibus
neque lex neque sutor capere est qui possit modum.
namque hoc qui dicat “quo illae nubent divites
⁴⁹⁰ dotatae, si istud ius pauperibus ponitur?”
quo lubeant, nubant, dum dos ne fiat comes.
hoc sí ita fiat, mores meliores sibi
parent, pro dote quos ferant, quam nunc ferunt,
ego faxim muli, pretio qui superant equos,
⁴⁹⁵ sint viliores Gallicis cantheriis.

EVCLIO

Ita me di amabunt ut ego hunc ausculto lubens.
nimis lépide fecit verba ad parsimoniam.

MEGADORVS

Nulla igitur dicat “equidem dotem ad te adtuli
maiolem multo quam tibi erat pecunia;
⁵⁰⁰ enim míhi quidem aequomst purpuram atque aurum dari,
ancillas, mulos, muliones, pedisequos,
salutigerulos pueros, vehicla qui vehar.”

EVCLIO

Vt matronarum hic facta pernovit probe.
moribus praefectum mulierum hunc factum velim.

MEGADORVS

- ⁵⁰⁵ Nunc quoquo venias plus plaustorum in aedibus
videas quam ruri, quando ad villam veneris.
sed hoc étiam pulchrum est praequam ubi sumptus petunt.
stat fullo, phyrigio, aurifex, lanarius;
caupones patagiarii, indusiarii,
⁵¹⁰ flammarii, violarii, carinarii;
stant manulearii, stant † murobatharii,
propolae linteones, calceolarii;
sedentárii sutores diabathrarii,
solearii astant, astant molocinarii;
⁵¹⁵ [petunt fullones, sarcinatores petunt;]
stropharii astant, astant semul sonarii.
iam hosce absolutos censeas: cedunt, petunt
treceni, cum stant thylacistae in atriis
textores limbularii, arcularii.
⁵²⁰ ducuntur, datur aes. iam absolutos censeas,
cum incedunt infectores corcotarii,
aut aliqua mala crux semper est, quae aliquid petat.

EVCLIO

Compellarem ego illum, ni metuam ne desinat
memorare mores mulierum: nunc sic sinam.

MEGADORVS

- ⁵²⁵ Vbi nugivendis res soluta est omnibus,
ibi ad postremum cedit miles, aes petit.
itur, putatur ratio cum argentario;
miles inpransus astat, aes censet dari.
ubi disputata est ratio cum argentario,
⁵³⁰ etiam ipso ultro debet argentario:

spes prorogatur militi in alium diem.
haec sunt atque aliae multae in magnis dotibus
incommoditates sumptusque intolerabiles.
nam quae indotata est, ea in potestate est viri;
⁵³⁵ dotatae mactant et malo et damno viros.
sed eccum adfinem ante aedes. quid agis, Euclio?

Scaena 6

EVCLIO

⁵³⁷ Nimium lubenter edi sermonem tuom.

MEGADORVS

An audivisti?

EVCLIO

Vsque a principio omnia.

MEGADORVS

Tamen meó quidem animo aliquánto facias rectius,
⁵⁴⁰ si nitidior sis filiai nuptiis.

EVCLIO

Pro re nitorem et gloriam pro copia
qui habent, meminerunt sese unde oriundi sient.
neque pol, Megadore, mihi neque quoiquam pauperi
opinione melius res structa est domi.

MEGADORVS

⁵⁴⁵ Immo est <quod satis est>, et di faciant ut siet
plus plusque <et> istuc sospitent quod nunc habes.

EVCLIO

Illud mihi verbum non placet quod nunc habes.
tam hoc scit me habere quam egomet. anus fecit palam.

MEGADORVS

Quid tu te solus e senatu sevocas?

EVCLIO

⁵⁵⁰ Pol ego ut te accusem merito meditabar.

MEGADORVS

Quid est?

EVCLIO

Quid sit me rogitas? qui mihi omnis angulos
furum implevisti in aedibus misero mihi,
qui mi intro misti in aedis quingentos coquos,
cum senis manibus, genere Geryonaceo;
⁵⁵⁵ quos si Argus servet, qui oculus totus fuit,
quem quondam Ioni Iuno custodem addidit,
is numquam servet. praeterea tibicinam,
quae mi interbibere sola, si vino scatat,
Corinthiensem fontem Pirenam potest.
⁵⁶⁰ tum obsonium autem—

MEGADORVS

Pol vel legioni sat est.
etiam agnum misi.

EVCLIO

Quo quidem agno sat scio
magis curionem nusquam esse ullam beluam.

MEGADORVS

Volo ego ex te scire qui sit agnus curio.

EVCLIO

Quia ossa ac pellis totust, ita cura macet.

⁵⁶⁵ quin exta inspicere in sole ei vivo licet:
ita is pellucet quasi lanterna Punica.

MEGADORVS

Caedundum conduxī égo illum.

EVCLIO

Tum tu idem optumumst
loces éfferendum; nam iam, credo, mortuost.

MEGADORVS

Potare ego hodie, Euclio, tecum volo.

EVCLIO

⁵⁷⁰ Non potem égo quidem hercle.

MEGADORVS

At ego iussero
cadum unum vini veteris a me adferrier.

EVCLIO

Nolo hercle, nam mihi bibere decretum est aquam.

MEGADORVS

Ego te hodie reddam madidum, si vivo, probe,
tibi cui decretum est bibere aquam.

EVCLIO

Scio quam rem agat:

⁵⁷⁵ ut me deponat vino, eam adfectat viam,
post hoc quod habeo ut commutet coloniam.
ego id cavebo, nam alicubi abstrudam foris.
ego faxo et operam et vinum perdiderit simul.

MEGADORVS

Ego, nisi quid me vis, eo lavatum, ut sacrificem.—

EVCLIO

⁵⁸⁰ Edepol, ne tu, aula, multos inimicos habes
atque istuc aurum quod tibi concreditum est.
nunc hoc mihi factu est optimum, ut ted auferam,
aula, in Fidei fanum: ibi abstrudam probe.
Fides, novisti me et ego te: cave sis tibi,
⁵⁸⁵ ne in me mutassis nomen, si hoc concredudo.
ibo ad te fretus tua, Fides, fiducia.—

Actus IV

Scaena 1

STROBILVS

- ⁵⁸⁷ Hóc est servi facinus frugi, facere quod ego persequor,
ne morae molestiaeque imperium erile habeat sibi.
nam qui ero ex sententia servire servos postulat,
⁵⁹⁰ in erum matura, in se sera condecet capessere.
sin dormitet, ita dormitet, servom sese ut cogitet.
[nám qui amanti ero sérvitutem servit, quasi ego servio,]
si érum videt superare amorem, hoc servi esse officium reor,
retinere ad salutem, non enim quo incumbat eo impellere.
⁵⁹⁵ quasi pueri qui nare discunt scirpea induitur ratis,
qui laborent minus, facilius ut nent et moveant manus,
eodem modo servom ratem esse amanti ero aequom censeo,
ut <eum> toleret, ne pessum abeat tamquam * * *
† erile imperium ediscat, ut quod frons velit oculi sciant;
⁶⁰⁰ quod iubeat citis quadrigis citius properet persequi.
qui éa curabit, abstinebit censione bubula,
nec sua opera rediget umquam ín splendorem compedes.
nunc erus meus amat fíliam huius Euclionis pauperis;
eam ero nunc renuntiatum est nuptum huic Megadoro dari.
⁶⁰⁵ is speculatum huc misit me, ut quae fierent fieret particeps.
nunc sine omní suspicione in ara hic adsidam sacra;
hinc ego et huc et illuc potero quid agant arbitrarier.

Scaena 2

EVCLIO

- ⁶⁰⁸ Tu modo cave quoiquam indicassis aurum meum esse istic,
Fides:
non metuo ne quisquam inveniatur, ita probe in latebris situmst.
⁶¹⁰ edepol ne illic pulchram praedam agát, si quis illam invenerit
aulam onustam auri; verum id te quaeso ut prohibeas, Fides.
nunc lavabo, ut rem divinam faciam, ne affinem morer
quin ubi accersát meam extemplo filiam ducat domum.
vide, Fides, etiam atque etiam nunc, salvam ut aulam abs te
auferam:
⁶¹⁵ tuae fide concredidi aurum, in tuo luco et fano est situm.—

STROBILVS

- Di immortales, quod ego hunc hominem facinus audivi loqui:
se aulam onustam auri abstrusisse hic intus in fano Fide.
cave tu illi fidelis, quaeso, potius fueris, quam mihi.
atque hic pater est, ut ego opinor, huius, erus quám amat,
<virginis>.
⁶²⁰ ibo hinc intro, perscrutabor fanum, si inveniam uspiam
aurum, dúm hic est occupatus. sed si repperero, o Fides,
mulsi congialem plenam faciam tibi fideliám.
id adeo tibi faciam; verum ego mihi bibam, ubi id fecero.—

Scaena 3

EVCLIO

- ⁶²⁴ Non temere est quod corvos cantat mihi nunc ab laeva manu;
⁶²⁵ semul radebat pedibus terram et voce crocibat sua:
continuo meum cor coepit artem facere ludicram
atque in pectus emicare. sed ego cesso currere?

Scaena 4

EVCLIO

⁶²⁸ (I) foras, lumbrice, qui sub terra erepsisti modo,
qui modo nusquam comparebas, nunc, cum compares, peris.
⁶³⁰ ego pol te, praestrigiator, miseris iam accipiam modis.

STROBILVS

Quae te mala crux agitat? quid tibi mecum est commercii, senex?
quid me adflictas? quid me raptas? qua me causa verberas?

EVCLIO

Verberabilissime, etiam rogitas, non fur, sed trifur?

STROBILVS

Quid tibi súrrupui?

EVCLIO

Redde huc sis.

STROBILVS

Quid tibi vis reddam?

EVCLIO

Rogas?

STROBILVS

⁶³⁵ Nil equidem tibi abstuli.

EVCLIO

At illud quod tibi abstuleras cedo.
ecquid agis?

STROBILVS

Quid agám?

EVCLIO

Auferre non potes.

STROBILVS

Quid vis tibi?

EVCLIO

Pone.

STROBILVS

Id quidem pol te datare credo consuetum, senex.

EVCLIO

Pone hoc sis, aufer cavillam, non ego nunc nugas ago.

STROBILVS

Quid ego ponam? quin tu eloquere quidquid est suo nomine.
⁶⁴⁰ non hercle equidem quicquam sumpsi nec tetigi.

EVCLIO

Ostende huc manus.

STROBILVS

Em tibi, ostendi, eccas.

EVCLIO

Video. age ostende etiam tertiam.

STROBILVS

Laruae hunc atque intemperiae insaniaeque agitant senem.

facisne iniuriam mihi?

EVCLIO

Fateor, quia non pendes, maximam.
atque id quoque iam fiet, nisi fatere.

STROBILVS

Quid fatear tibi?

EVCLIO

⁶⁴⁵ Quid abstulisti hinc?

STROBILVS

Di me perdant. si ego tui quicquam abstuli
nive adeo abstulisse vellem.

EVCLIO

Agedum, excutedum pallium.

STROBILVS

Tuo arbitrato.

EVCLIO

Ne inter tunicas habeas.

STROBILVS

Tempta qua lubet.

EVCLIO

Vah, scelestus quam benigne: ut ne abstulisse intellegam.
novi sycophantias. age rusum óstende huc manum
⁶⁵⁰ dexteram.

STROBILVS

Em.

EVCLIO

Nunc laevam ostende.

STROBILVS

Quin equidem ambas profero.

EVCLIO

Iam scrutari mitto. redde huc.

STROBILVS

Quid reddam?

EVCLIO

A, nugas agis,
certe habes.

STROBILVS

Habeo ego? quid habeo?

EVCLIO

Non dico, audire expetis.
id meum, quidquid habes, redde.

STROBILVS

Insanis: perscrutatus es
tuo arbitrato, neque tui me quicquam invenisti penes.

EVCLIO

⁶⁵⁵ Máne, mane. quis illic est? quis hic íntus alter érat tecum simul?
perii hercle: ille nunc íntus turbat, hunc si amitto hic abierit.

postremo hunc iam perscrutavi, hic nihil habet. abi quo lubet.

STROBILVS

Iuppiter te dique perdant.

EVCLIO

Haud male egit gratias.

ibo intro atque illi socienno tuo iam interstringam gulam.

⁶⁶⁰ fugin hinc ab oculis? abin an non?

STROBILVS

Abeo.

EVCLIO

Cave sis † te videam.—

Scaena 5

STROBILVS

⁶⁶¹ Emortuom ego me mavelim leto malo
quam non ego illi dém hodie insidias seni.
nam híc iam non audebit aurum abstrudere:
credo eferet iam secum et mutabit locum.

⁶⁶⁵ attat, foris crépuit. senex eccum aurum ecfert foras.
tantisper huc ego ad iánuam concessero.

Scaena 6

EVCLIO

⁶⁶⁷ Fide censebam maxumam multo fidem
esse, ea sublevit os mihi paenissimum:
ni subvenisset corvos, periissem miser.

⁶⁷⁰ nimis hercle ego illum corvom ad me veniat velim,
qui indicium fecit, ut ego illi aliquid boni
dicam; nam quod edit tam duim quam perduim.
nunc hoc ubi abstrúdam cogito solum locum.
Silvani lucus extra murum est avius,
⁶⁷⁵ crebro salicto oppletus. ibi sumam locum.
certumst, Silvano potius credam quam Fide.—

STROBILVS

Euge, euge, di me salvom et servatum volunt.
iam ego illúc praecurram atque incendam aliquam in arborem
indeque óbservabo, aúrum ubi abstrudat senex.
⁶⁸⁰ quamquam hic manere mé erus sese iusserat;
certum est, malam rem potius quaeram cum lucro.—

Scaena 7

LYCONIDES

⁶⁸² Dixi tibi, mater, iuxta rem mecum tenes,
super Euclionis filia. nunc te obsecro
resecroque, mater, quod dudum obsecraveram:
⁶⁸⁵ fac mentionem cum avonculo, mater mea.

EVNOMIA

Scis tute facta velle me quae tu velis,
et istúc confido <a> fratre me impetrassere;
et causa iusta est, siquidem ita est ut praedicas,
te eam cómpressisse vinulentum virginem.

LYCONIDES

⁶⁹⁰ Egone ut te advorsum mentiar, mater mea?

PHAEDRIVM

Perii, mea nutrix. obsecro te, uterum dolet.
Iuno Lucina, tuam fidem!

LYCONIDES

Em, mater mea,
tibi rem potiolem verbo: clamat, parturit.

EVNOMIA

Ei hac intro mecum, gnate mi, ad fratrem meum,
⁶⁹⁵ ut istúc quod me oras impetratum ab eo auferam.—

LYCONIDES

I, iam sequor te, mater. sed servom meum
Strobilum miror ubi sit, quem ego me iusseram
hic opperiri. nunc ego mecum cogito:
si mihi dat operam, me illi irasci iniurium est.
⁷⁰⁰ ibo intro, ubí de capite meo sunt comitia.—

Scaena 8

STROBILVS

⁷⁰¹ Picis divitiis, qui aureos montes colunt,
ego solus supero. nam istos reges ceteros
memorare nolo, hominum mendicabula:
ego sum ille rex Philippus. o lepidum diem.
⁷⁰⁵ nam ut dudum hinc abii, multo illo adveni prior
multoque prius me conlocavi in arborem
indéque spectabam aúrum ubi abstrúdebat senex.
ubi ille ábiit, ego me deorsum duco de arbore,
exfodio aulam auri plenam. inde ex eo loco
⁷¹⁰ video recipere se senem; ille me non videt,

nam ego declinavi paululum me extra viam.
attat, eccum ipsum. íbo ut hoc condem domum.—

Scaena 9

EVCLIO

⁷¹³ Perii íterii occidi. quó curram? quo nón curram? tene, téne.

quem? quis?

nesció, nil video, caécus eo atque equidém quo eam aut ubi sim
aút qui sim

⁷¹⁵ nequeó cum animo certum ínvestigare. óbsecro vos ego, mi
aúxilio,

oro óbtestor, sitís et hominem demónstretis, quis eam ábstulerit.
quid est? quíd ridetis? nóvi omnes, scio fúres esse hic cómplures,
qui véstitu et creta óccultant sese átque sedent quasi sítnt frugi.
quid aís tu? tibi crédere certum est, nam essé bonum ex voltu
cógnosco.

⁷²⁰ hem, némo habet horum? occídisti. dic ígitur, quis habet? néscis?
heu mé miserum, miseré perii, male pérditus, pessime ornatus
eo:

tantúm gemití et mali maéstítiaeque hic diés mi optulít, famem
et paúperiem.

perditíssimus ego sum omnium ín terra; nam quid mi ópust vita,
qui tántum auri

perdidí, quod concustódivi sedúlo? egomet me défraudavi

⁷²⁵ animúmque meum geniúmque meum; nunc eó alii laetíficantur
meo málo et damno. pati néqueo.

LYCONIDES

Quínam homo hic ante aédis nostras éiulans conquéritur
maerens?

átque hic quidem Euclio ést, ut opinor. óppido ego interií:
palamst res,
scit peperisse iam, ut ego opinor, filiam suam. nunc mi
incertumst
⁷³⁰ abeam an maneam, an adeam an fugiam. quid agam édepol
nescio.

Scaena 10

EVCLIO

⁷³¹ Quís homo hic loquitur?

LYCONIDES

Égo sum miser.

EVCLIO

Immo égo sum, et misere pérditus,
cui tanta mala maestitudoque optigit.

LYCONIDES

Animo bono es.

EVCLIO

Quo, obsecro, pacto esse possum?

LYCONIDES

Quia istuc facinus, quod tuom
sollicitat animum, id ego feci et fateor.

EVCLIO

Quid ego ex te audio?

LYCONIDES

⁷³⁵ Id quod verumst.

EVCLIO

Quid ego <de te> commerui, adulescens, mali,
quam ob rem ita faceres meque meosque perditum ires liberos?

LYCONIDES

Deus impulsor mihi fuit, is me ád illam inlexit.

EVCLIO

Quo modo?

LYCONIDES

Fateor peccavisse ét me culpam commeritum scio;
id adeo te oratum advenio ut animo aequo ignoscas mihi.

EVCLIO

⁷⁴⁰ Cur id ausu's facere, ut id quod non tuom esset tangeres?

LYCONIDES

Quid vis fieri? factum est illud: fieri infectum non potest.
deos credo voluisse; nam ni vellent, non fieret, scio.

EVCLIO

At ego deos credo voluisse ut ápod me te in nervo enicem.

LYCONIDES

Ne ístuc dixis.

EVCLIO

Quid tibi ergo meam me invito tactiost?

LYCONIDES

⁷⁴⁵ Quia vini vitio atque amoris feci.

EVCLIO

Homo audacissime,
cum istacin te oratione huc ad me adire ausum, impudens!
nam si istuc ius est ut tu istuc excusare possies,
luci claro deripiamus aurum matronis palam,
post id si prehensi simus, excusemus ebrios
⁷⁵⁰ nos fecisse amoris causa. nimis vilest vinum atque amor,
si ebrio atque amanti impune facere quod lubeat licet.

LYCONIDES

Quin tibi ultro supplicatum venio ob stultitiam meam.

EVCLIO

Non mi homines placent qui quando male fecerunt purigant.
tu illam scibas non tuam esse: non attactam oportuit.

LYCONIDES

⁷⁵⁵ Ergo quia sum tangere ausus, haud causificor quin eam
ego habeam potissimum.

EVCLIO

Tun habeas me invito meam?

LYCONIDES

Haud te invito postulo; sed meam esse oportere arbitror.
quin tu iam invenies, inquam, meam illam esse oportere, Euclio.

EVCLIO

Iam quidem hercle te ad praetorem rapiam et tibi scribam dicam,

⁷⁶⁰ nisi refers.

LYCONIDES

Quid tibi ego referam?

EVCLIO

Quod surripuisti meum.

LYCONIDES

Surripui ego tuom? unde? aut quid id est?

EVCLIO

Ita te amabit Iuppiter,
ut tu nescis.

LYCONIDES

Nisi quidem tu mihi quid quaeras dixeris.

EVCLIO

Aulam auri, inquam, te reposco, quam tu confessu's mihi
te abstulisse.

LYCONIDES

Neque edepol ego dixi neque feci.

EVCLIO

Negas?

LYCONIDES

⁷⁶⁵ Pernego immo. nam neque ego aurum neque istaec aula quae siet
scio nec novi.

EVCLIO

Illam, ex Silvani luco quam abstuleras, cedo.
i, refer. dimidiam tecum potius partem dividam.
tam etsi fur mihi es, molestus non ero. i vero, refer.

LYCONIDES

Sanus tu non es qui furem me voces. ego te, Euclio,
⁷⁷⁰ dé alia re rescivisse censui, quod ad me attinet;
† magna est res quam ego tecum otiose, si otium est, cupio loqui.

EVCLIO

Dic bona fide: tu id aurum non surripuisti?

LYCONIDES

Bona.

EVCLIO

Neque <eum> scis qui abstulerit?

LYCONIDES

Istuc quoque bona.

EVCLIO

Atque id si scies
qui abstulerit, mihi indicabis?

LYCONIDES

Faciam.

EVCLIO

Neque partem tibi
⁷⁷⁵ ab eo qui habet indipisces neque furem excipies?

LYCONIDES

Ita.

EVCLIO

Quid <si> fallis?

LYCONIDES

Tum me faciat quod volt magnus Iuppiter.

EVCLIO

Sat habeo. age nunc loquere quid vis.

LYCONIDES

Si me novisti minus,
génere quo sim gnátus: hic mihi ést Megadorus avonculus,
meus pater fuit Antímachus, ego vocor Lyconides,
⁷⁸⁰ mater est Eunomia.

EVCLIO

Novi genus. nunc quid vis? id volo
noscere.

LYCONIDES

Filiam ex te tú habes.

EVCLIO

Immo éccillam domi.

LYCONIDES

Eam tu despondisti, opinor, meo avonculo.

EVCLIO

Omnem rem tenes.

LYCONIDES

Is me nunc renuntiare repudium iussit tibi.

EVCLIO

Repudium rebus paratis, exornatis nuptiis?

⁷⁸⁵ ut illum di immortales omnes deaeque quantum est perduint,
quem propter hodie auri tantum perdidit infelix, miser.

LYCONIDES

Bono animo es, bene dice. nunc quae res tibi et gnatae tuae
bene feliciterque vortat—itā di faxint, inquito.

EVCLIO

Ita di faciant.

LYCONIDES

Et mihi ita di faciant. audi nunciam.

⁷⁹⁰ qui homo culpam admisit in se, nullust tam parvi preti,
quom pudeat, quin purget sese. nunc te obtestor, Euclio,
ut si quid ego erga te imprudens peccavi aut gnatam tuam,
ut mi ignoscas eamque uxorem mihi des, ut leges iubent.
ego me iniuriam fecisse filiae fateor tuae,
⁷⁹⁵ Cereris vigiliis, per vinum atque impulsu adulescentiae.

EVCLIO

Ei mihi, quód ego facinus ex te aúdio?

LYCONIDES

Cur eiulas,
quém ego avom feci iam ut esses filiai nuptiis?
nam tua gnata peperit, decumo mense post: numerum cape;
ea re repudium remisit avonculus causa mea.

⁸⁰⁰ i intro, exquaere, sitne ita ut ego praedico.

EVCLIO

Perii oppido,
ita mihi ad malum malae res plurimae se adglutinant.
ibo intro, ut quid huius verum sit sciam.—

LYCONIDES

Iam te sequor.
haec própemodum iam esse ín vado salutis res vidétur.
nunc servom esse ubi dicam meum Strobilum non reperio;
⁸⁰⁵ nisi etiam hic opperiar tamen paulisper; postea intro
hunc subsequar. nunc interim spatium ei dabo exquirendi
meum factum ex gnatae pedisequa nutrice anu: ea rem novit.

Actus V

Scaena 1

STROBILVS

⁸⁰⁸ Di ímmortales, quíbus et quantis mé donatis gaúdiis.
quadrilibrem aulam aúro onustam hábeo. quis me est ditior?
⁸¹⁰ quis me Athenis nunc magis quisquam est homo cui di sint
propitii?

LYCONIDES

Certo enim ego vocem hic loquentis modo mi audire visus sum.

STROBILVS

Hem,
érumne ego aspició meum?

LYCONIDES

Videón ego hunc servóm meum?

STROBILVS

Ipsus est.

LYCONIDES

Haud alius est.

STROBILVS

Congrediar.

LYCONIDES

Contollam gradum.

credo ego illum, út iussi, eámpse anum adiisse, huius nutrícem virginis.

STROBILVS

Quin ego illi me invenisse dico hanc praedam [atque eloquar,]
igitur orabo ut manu me emittat. ibo atque eloquar.
repperi—

LYCONIDES

Quid repperisti?

STROBILVS

Non quod pueri clamitant
in faba se repperisse.

LYCONIDES

Iamne autem, ut soles? deludis.

STROBILVS

⁸²⁰ Ere, mane, eloquar iam, ausculta.

LYCONIDES

Age ergo loquere.

STROBILVS

Repperi hodie,
ere, divitias nimias.

LYCONIDES

Vbinam?

STROBILVS

Quadrilibrem, inquam, aulam auri plenam.

LYCONIDES

Quod ego facinus audio ex te? Euclioni hic seni subripuit.
ubi id est aurum?

STROBILVS

In arca apud me. nunc volo me emitti manu.

LYCONIDES

Égone te emittám manu,
⁸²⁵ scélerum cumulatissime?

STROBILVS

Abi, ere, scio quam rem geras.
lépide hercle animum tuom temptavi. iám ut eriperes apparabas:
quid faceres, si repperissem?

LYCONIDES

Non potes probasse nugas.
i, redde aurum.

STROBILVS

Reddam ego aurum?

LYCONIDES

Redde, inquam, út huic reddatur.

STROBILVS

Vnde?

LYCONIDES

⁸³⁰ Quod modo fassu's esse in arca.

STROBILVS

Soleo hercle ego garrere nugas.

LYCONIDES

* * *

STROBILVS

Itá loquor.

LYCONIDES

At scin quo modo?

* * *

STROBILVS

Vel hercle énica,
numquam hinc feres a me * * *

* * *

pro illis corcotis, stróphiis, sumptu uxório
ut admemordit hominem

(EVCLIO)

ego ecfodiebam ín die denos scrobes.

(EVCLIO)

nec noctu nec diu quietus umquam <servabam> eam: nunc
dormiam.

qui mi holera cruda ponunt, hallec adduint.